

Mauthausen, una lliçó de fraternitat, internacionalisme i solidaritat

Un any més les associacions memorialistes, i també els familiars dels deportats, hem honorat durant el mes de maig la memòria de totes les persones que van deixar la seva vida als camps nazis. Ha estat un orgull compartir amb l'Amical de Mauthausen i altres camps (Espanya), aquestes jornades d'emoció i algunes de les reflexions més significatives.

D'una banda la preocupació pel creixement de les forces d'extrema dreta i el negacionisme de la memòria antifeixista que s'està operant a diferents països d'Europa, com és el cas de Polònia, Àustria, Hongria..., a on els governs nacionalistes (nosaltres primers!), pretenen reduir/o eliminar la memòria de la resistència partisana, per dur a terme una visió (un relat) que encaixi amb les seves polítiques actuals contra els refugiats, emigrants, i la gent que pensa de manera diferent. La intervenció de Concha Díaz, en nom del Comitè Internacional de Mauthausen y otros campos (España) ho va deixar molt clar. “Ante la situación que estamos viviendo en Europa, y en el resto del mundo, a los 73 años de la liberación de los campos, a nosotros, los descendientes de los que sufrieron las terribles consecuencias del régimen nacionalsocialista, nos invade sentimientos de indignación, tristeza, horror, impotencia y de repetición inútil”. Les persones que vam participar compartim sense fissura aquesta reflexió davant els neofeixismes i nacionalismes identitaris emergents. També fem nostres les paraules de Rosa Torán on ens convida a treballar la Memòria com a un instrument de prevenció “en la tasca de conservar la memòria de la deportació, amb la modesta pretensió de contribuir a deturar el ressorgiment de nous feixismes que, hores d'ara i en un context de crisi, enterboleixen el diàleg i la convivència a tota Europa”.

La segona reflexió és la de preservar, com mai (davant de determinades manipulacions i banalitzacions), la memòria fraternal dels espanyols republicans, que igual que els brigadistes internacionals, van saber compartir braç a braç, la lluita per la supervivència i la llibertat als camps. Sense tenir en compte la procedència, les llengües o les diferències polítiques partidistes.

Fidels a aquests principis, de fraternitat i memòria republicana internacionalista, m'ha agradat reproduir una conversa amb joves italians als camps que ens va captivar. En síntesi ve a dir el següent: tothom coneix el famós tríptic de la revolució francesa de 1789: *llibertat, igualtat i fraternitat*. Les paraules *llibertat* i també *igualtat* han estat molt reivindicades, formen part dels nostres referents

culturals i sentimentals. Però en aquest espai volem emfatitzar la paraula fraternitat.

Diuen que la *llibertat* és la capacitat de l'ésser humà per actuar segons la seva voluntat, de la mateixa manera que la *igualtat* és allò que ens permet disposar de les mateixes oportunitats. Totes dues són indefugibles a la condició humana amb les limitacions i condicionants del món real. El de les normes i procediments que ens hem dotat. Però què passa amb la fraternitat? De les tres virtuts republicanes el de la *fraternitat* va ser el més decisiu per conservar la vida.

Ho van copsar passejant per la bonica ciutat de Linz (Àustria), travessada pel Danubi, i rodejada de verd, muntanyes i llacs. Allà a prop hi havia el camp de Mauthausen, iniciat el 1938 (per presoners polítics) on van portar 200.000 persones (els enemics del III Reich) i van morir 120.000, 7.000 eren republicans espanyols (apàtrides). No tenien llibertat, ni tampoc igualtat, però *van practicar la fraternitat*: repartir el pes de les càrregues pesades a l'escala de la mort, els famosos 186 esglaons, compartir el poc menjar i prioritant els més febles, i fent tasques sanitàries als més perjudicats. Les 90 llengües diferents al camp, i els orígens socials, de raça, país, religió o procedència, no va significar cap obstacle formal. Els pocs que van sobreviure, al seu alliberament el 1945, parlaven de la fraternitat, sense més afegits ni distincions. La fraternitat, la cooperació i la solidaritat els va salvar. Cada any recorden el "jurament dels supervivents en l'alliberament de Mauthausen", diu així: "rere una estada de diversos anys al camp, comprenem molt més bé el valor de la fraternitat entre els pobles". Cal destacar com des de l'estació fins al camp cada dia desfilaven centenars i milers de presoners. La gent de l'entorn, lliure i segurament feliç, deien: són estrangers, no són dels nostres, no cal preocupar-se. Encara més, moltes empreses que van fer fortuna (i que avui cotitzen en borsa), van esclavitzar-los a les seves granges, naus i tallers, abans de morir. Les lleis de la competència i el lliure mercat, economia de guerra, li deien. La gran majoria d'habitants d'aquells paratges bucòlics d'Àustria, eren lliures, i també tenien oportunitats, però no van practicar la fraternitat. Únicament uns pocs van salvar i practicar el mot, com l'Anna Pointner, que va ajudar els republicans, entre ells Francesc Boix, el fotògraf de Mauthausen, a amagar les fotografies de l'horror. Per aquesta raó ens vam emocionar a la porta de la casa modesta de l'Anna Pointner. Sense la seva fraternitat, avui seriem tots esclaus.

No són bons temps per la lírica, bufem vents negres i plens d'odi a Europa, però vull compartir la millor lliçó que he rebut durant aquestes jornades: **fraternitat és sinònim de germanor**. És evident que la memòria no és un recurs florit ni pot ser un relat instrumental, però és imprescindible per prevenir davant les noves generacions el ressorgiment de nous feixismes, intoleràncies i odís que fracturen i amenacen la convivència a tot Europa. Primo Levi deia: "*Se comprendere è impossibile, conoscere è necessario*".

Domènec Martínez (afiliat de CCOO)

Membre de l'Associació catalana d'ex-presos polítics del franquisme ,
i de l'Espai de Memòria i valors democràtics de Terrassa

